

Reforma sektora bezbednosti ne sme da zavisi samo od političara na vlasti

Datum

dec. '12.

07.

Nastavak reforme sektora bezbednosti je važan za dalju demokratizaciju Srbije, kao i čitavog regiona Zapadnog Balkana, a taj proces će biti otežan ekonomskom krizom i smanjenjem ulaganja u oružane snage, zbog čega je neophodno povećati nivo regionalne i saradnje sa evroatlantskom zajednicom – zaključci su konferencije "Čija bezbednost, čija prava" koju je organizovao BCBP.

Konferencija o bezbednosnim prioritetima je privukla veliku pažnju stručne javnosti.

Dvodnevna konferencija koju je organizovao Beogradski centar za bezbednosnu politiku (BCBP) okupila je više od 130 bivših i aktuelnih donosilaca odluka, zaposlenih u bezbednosnim institucijama, diplomata, nezavisnih eksperata, istraživačkih novinara i studenata iz zemlje i inostranstva. Najveća vrednost koju je skup doneo je diskusija neistomišljenika iz političkih partija koja je ukazala na nepostojanje konsenzusa o viziji budućih reformi u sektoru bezbednosti.

„Predstavници stare i nove vlasti koji su učestvovali na ovom skupu su se složili da su političari uzrok

---

nedovoljnih reformi. Zanimljivo je da su i političari i profesionalci zaposleni u bezbednosnim institucijama, ali i novinari i aktivisti istakli da građansko društvo može značajno da doprinese procesu reformi“, ističe direktorka BCBP Sonja Stojanović Gajić.

Pristupanje EU kao prilika za sledeću generaciju reforme sektora bezbednosti

Otvarajući prvi dan konferencije šef delegacije EU u Srbiji Vensan Dežer je istakao da je došlo do smirivanja bezbednosnih izazova na Balkanu i u Srbiji, i da pretnje nisu više spoljašnje prirode nego unutrašnje.

“Glavni bezbednosni rizici su interno raseljena lica, organizovani kriminal i borba protiv korupcije. Za Srbiju je veoma važna departizacija društva i osnaživanje nadzorne uloge parlamenta u oblasti bezbednosti, kao i značajna uloga Ustavnog suda i pravosuđa. Sektoru bezbednosti je deo pregovora o članstvu u EU, u poglavljima 24 i 31, a od budućih članica se očekuje da poštuju određene principe koji se pre svega odnose na kontrolu bezbednosnog sektora i poštovanje ljudskih prava i vladavinu prava”, ukazao je Dežer.

Ko upravlja sektorom bezbednosti u Srbiji: profesija i/ili politika?

Odgovarajući na glavno pitanje prvog panela član upravnog odbora BCBP i profesor Pravnog fakulteta Univerziteta Union Bogoljub Milosavljević je istakao da bi i profesija i politika trebalo da učestvuju u upravljanju sektorom bezbednosti, sa sasvim jasnom podelom funkcija upravljanja (politika) i rukovođenja (profesija). On je upozorio da je najveća opasnost u tome da glavnu ulogu ima neko treći, “neke interesne grupe”.

“U mladim demokratijama postoji opasnost da stranački ljudi napuste demokratske principe i da se rukovode partikularnim političkim interesima. Srbija ima krhku demokratiju i nije se sasvim odvojila od nasleđenih obrazaca autoritarnosti. Na snazi je centralizovani model vlasti i ima političkog nasilja i korupcije u sektoru bezbednosti, a „Čvorovići“ žive u Srbiji i živeće još dugo”, ocenio je Milosavljević.

Da je napredak u reformi sektora bezbednosti veoma mali ocenio je i Zoran Živković, bivši premijer i savezni ministar unutrašnjih poslova. On smatra da se napredak ne može ni očekivati sve dok se ne izgrade čvrste institucije.

“Jedini faktor koji može da kontroliše službe je izvršna vlast i od nje zavisi upotreba i zloupotreba službi. U službama postoje profesionalni i odgovorni ljudi, ali oni su uvek manjina i retko kad dođu do vrha službi - za to su krivi političari”, naveo je Živković.

Kvalitet profesionalaca u službama je istakao i narodni poslanik Srpske napredne stranke i bivši načelnik Vojnobezbednosne agencije Momir Stojanović, koji je takođe kao problem naveo to što “ne odlučuju službe šta će se uraditi na terenu, nego politika”.

“Postoji uvreženo mišljenje da sektor bezbednosti treba prilagoditi ekonomskoj moći zemlje - ja se duboko ne slaže sa ovim stavom. Što je manja zemlja potreban je jači sektor bezbednosti, a Srbiji bi tu trebalo da se ugleda na Izrael. Moramo se pozabaviti redefinisanjem delokruga i zadataka u sektoru bezbednosti, pre svega službi. One danas nisu u funkciji ekonomije, ne bave se ekonomskom špijunažom, a to je neophodno”, kaže poslanik

---

SNS, koji je predložio i da Savet za nacionalnu bezbednost treba da obuhvati i ličnosti van politike, pre svega iskusne i starije profesionalce.

Koji su rešeni problemi dobrog upravljanja sektorom bezbednosti u Srbiji i koji su predstojeći izazovi?

Još jedan predstavnik vlasti, narodni poslanik Socijalističke partije Srbije i predsednik Pokreta veterana Srbije Saša Dujović, je istakao na da sistem bezbednosti nije na zadovoljavajućem nivou i da su “tajne službe najmanje reformisane proteklih godina”.

“Rešenje svega je školovanje kadrova i napravljen je veliki propust kada je ukinuta srednja škola unutrašnjih poslova u Sremskoj Kamenici. Ključno je da građanin bude bezbedan, a time će se postići i bezbednost države. Sa druge strane, nevladine organizacije su kritički nastrojene porema poslanicima umesto da im budu vetar u leđa”, neki su od zaključaka koje je Dujović izneo.

Kao najpozitivniju stvar poslanik SPS je istakao Sektor za vanredne situacije, a kao najveće bezbednosnu izazove trgovinu drogom i ljudima, problem južne srpske pokrajine Kosovo i Metohija i separatizma na jugu Srbije, zatim terorizam i zloupotrebu naprednih tehnologija.

Njegov kolega iz Narodne skupštine i doskorašnji koalicioni partner Konstantin Samofalov iz Demokratske stranke takođe smatra da u sektoru bezbednosti nedostaje specijalizacija i stručna podrška, da su promene potrebne i ističe da je veoma dobar mađarski model. Međutim, Samofalov ističe da je puno urađeno na planu reforme sistema odbrane i multinacionalnih operacija.

“Nisam pristalica zloupotreba afera kako bi se diskreditovao rad državnih institucija. Važno pitanje za budućnost je odnos prema vojnoj neutralnosti. Samim tim što stremimo ka EU nismo neutralni”, tvrdi poslanik DS.

Da je za funkcionisanje sektora bezbednosti važno smanjiti političke manipulacije smatra i poslanik Partije za demokratsko delovanje Riza Halimi. On tvrdi da je politička volja važnija u reformi od zakonitosti i efikasnosti. Kao problem navodi to da manjine u Srbiji nisu integrisane i da se tretiraju kao izdajice.

“U svim oblastima gde žive manjine važno je naznačiti kakve su aktivnosti sprovedene u integrisanju manjina u sektor bezbednosti. Spremnost za integrisanje nacionalnih manjina pokazuje spremnost države da rešava problem. Pitanje bezbednosti na jugu Srbije je pitanje stabilnosti, bezbednosti i slobode kretanja. Dijalog sa Prištinom treba da bude spontan i da on dolazi iznutra a ne da bude podstaknut ulaskom Srbije u EU”, naveo je Halimi.

Da li je javnost u Srbiji lider u nadzoru sektora bezbednosti ili otežavajući faktor?

Nakon što su političari poslovično “potpalili” diskusiju, binu su preuzeli predstavnici građanskog društva i medija. Prenosimo deo ovog upečatljivog dijaloga na kraju prvog dana konferencije.

- Moderatorica Jovanka Matić, članica Upravnog odbora BCBP i viša naučna saradnica Instituta društvenih nauka:

“Oko 2005. godine su uspostavljeni osnovni mehanizmi civilne kontrole sektora bezbednosti i postojala je volja za reformu. Gde smo danas?”

- Nemanja Nenadić, programski direktor Transparentnost Srbija:

“Danas se može pristupiti većem broju dokumenata nego ranije, ali pravosuđe nije nezavisno i to je veliki problem. Objektivna teškoća je to što su službe bezbednosti mnogo češće nego drugi u prilici da uskrate informaciju - time je nadzor bitno oslabljen”.

- Branko Čečen, direktor Centra za istraživačko novinarstvo Nezavisnog udruženja novinara Srbije:

“Mediji i dalje nemaju pristup informacijama - nema suštinskog poboljšanja, a nema ni promene u pristupu samih medija sektoru bezbednosti”.

- Milan Stefanović, izvršni direktor Protecta Niš

“Danas imamo sudske procese u kojima se procesuiraju ljudi iz službi za razna krivična dela. Ali ne znam da li su se službe promenile na bolje, u tom smislu sam pesimista”.

- Matić:

“Da li u kritičkom delu javnosti postoji svest o potrebi javnog nadzora sektora bezbednosti?”

- Nenadić:

“Postoji svest, ali da to nije prioritetno pitanje u javnom diskursu. Ona je bila značajnija pre oko 10 godina”.

- Stefanović:

Tri glavna razloga zašto nema javnog nadzora su: zatvorenost institucija sektora bezbednosti, slabi kapaciteti civilnog sektora i loša zakonska regulativa i nedostatak implementacije zakona”.

- Čečen:

“Novinari imaju veću slobodu izbora a manje ingerencije, dok policajci imaju velike ingerencije a malu slobodu izbora. Ipak i policajci imaju izbor i taj izbor treba da bude u skladu sa moralnim principima, treba da se usprotive zločinima i kršenjima prava od strane policije i kažu „ja ne pristajem na ovo“. Problem je i to što novinarski kodeksi kod nas uopšte ne postoje”.

Globalni bezbednosni trendovi relevantni za bezbednosnu politiku Srbije

Drugi dan konferencije je bio posvećen globalnoj bezbednosti i ulozi koju Srbija i region u njoj imaju.

Britanski ataše za odbranu u Srbiji Vilijem Inliš je istakao da danas postoje četiri globalne pretnje:

---

međunarodni terorizam, sajber kriminal, klimatske promene i vojne krize.

“Države nemaju dovoljno kapaciteta da se samostalno suprotstave ovim pretnjama, te je važno da se okrenu partnerstvu i saradnji. Samo na taj način moguće je ostvariti stabilnost i bezbednost, što je osnova za prosperitet. Britanija i dalje smatra da je NATO ključni faktor za njihovu odbranu, a EU je na tom planu kompatibilni partner”, tvrdi Inšli.

Na pitanje moderatorke panela, predsednice parlamentarnog Odbora za evropske integracije Milice Delević, o ulozi Srbije u borbi sa globalnim izazovima, Inšli je istakao doprinos Srbije u EU i međunarodnim misijama u Somaliji i Kongu.

Potruga za efektivnim sektorom bezbednosti

Poslednji panel je obeležila debata o značaju kontinuirane reforme sektora bezbednosti. Istraživačica Norveškog instituta za odbrambene studije Ingrid Busterud je istakla da je refoma bezbednosnih insitucija ključna za održavanje mira i doprinos demokratizaciji balkanskih država. Da se u reformi stalno moraju pratiti trendovi, kao što je smanjivanje troškova i broja vojnika, smatra i Đorđo Lacio, šef Odeljenja za politiku odbrane u italijanskom Ministarstvu odbrane. Najveći izazov reformi je smanjenje budžeta, što dodatno usporava modernizaciju oružanih snaga, istako je Marian Majer, samostalni istraživač Centra za evropske i severno-atlantske poslove iz Slovačke.

Na pitanje moderatorke Tanje Mišćević, bivše državna sekretarka zadužena za politiku odbrane u Ministarstvu odbrane, da li razumemo važnost regionalne saradnje na Zapadnom Balkanu, Busterud je istakla da je to izuzetno važno, kao način “Pametne odbrane”. Majer je savetovao da treba krenuti od malih ciljeva i zajedničkih vrednosti, a ne od velikih planova.

Publika je bila veoma aktivna tokom cele konferencije, a poslednje pitanje koje je uputila direktorka BCBP Sonja Stojanović, o posledicama sve većeg uključivanja vojske u domaća bezbednosna pitanja, je podstaklo različite odgovore.

- Marian Majer:

“Vojska je najspremnija i najobučenija u rešavaja problema kao što su poplave”.

- Ingrid Busterud:

“U Norveškoj se vodi velika debata o odnosu vojske i policije, povod za to je bio teroristički napad u Oslu. Policija je kritikorana zato što nije tražila helikopter od vojske i brže interveniše”.

- Đorđo Lacio:

“Bezbednost je zajednički projekat. U budućnosti vojska će se dosta angažovati unutar svoje države, dok će dosta policije biti angažovano u inostranstvu”.

